

Cecilia Skingsley om JAPAN OCH EKONOMI

Med gigantiska finansstimulanser, finansierade med lånade pengar, försöker den japanska regeringen vända konjunkturen ur en mångårig kräftgång. Men Japans svårigheter beror i första hand på dåliga strukturer, och utgör ett intressant exempel på problem som uppstår när ett lands näringsliv och politiker sitter i knät på varandra.

Japan var länge symbolen för stora ekonomiska framgångar. Exportföretagen skördade stora framgångar, befolkningen fick det allt bättre, nyckeltalen var lysande. Så kom 1980-talets kasinoekonomi. I likhet med många andra länder i väst steg tillgångspriserna kraftigt på fastigheter, mark och aktier. Ekonomiska beslutsfattare trodde – felaktigt – att ekonomins fundamentala utveckling motiverade att högre värden tillskrevs tillgångarna.

EMPEON

IBÖRJAN AV 1990-TALET började värdena sjunka. På samma sätt som Sverige försökte kyla ned ekonomin med tvångssparande, särskilda regionala investeringsskatter och penningpolitisk åtstramning gjorde Japan liknande insatser. Resultatet blev att Tokyobörsens index, Nikkei, som nått nästan 40 000, halverades på nio månader. Under hela decenniet har japanska regeringar försökt att handskas med problemen med följande varierande strategier: blunda, stimulera och strama åt. Sverige byggde grusvägar i inre Norrland, medan Japan har byggt kostsamma broar till öar med en handfull invånare, allt för att hålla åtminstone byggsektorn igång.

Bankkrisen, som skapat en utdragen kreditåtstramning, hanterades valhant och motsägelsefullt i närmare sex år innan regeringen hösten 1998 sjösatte ett program för banksanering som påminner om de svenska åtgärderna 1992/93.

EN RAD BRANSCHER PÅ HEMMAMARKNADEN är statligt reglerade och skyddade i det s k konvojsystemet, som i korthet innebär att företagen i en bransch har överenskommelser om marknadsuppdelning. Ingen konkurrerar hårdare än att det svagaste företaget i branschen klarar sig. Denna avsaknad av konkurrens har fördröjt det stålbad som också japanerna måste genomgå.

Regeringens hållning är att konvojsystemen måste brytas sönder. Att det inte låter sig göras visar banksektorn. När stödsökande banker inkom med presentationer av sina framtida affärsstrategier (ett villkor från den japanska bankstödsnämnden) visade affärsstrategierna fortfarande klara mönster av kartelltänkande.

NÄR JAPANS SVAR PÅ ROSENGRENS näringslivsgrupp lade fram sina förslag, "Strategies for Revising the Japanese Economy", räknade man med omedelbart bättre utveckling av både tillväxt och arbetslöshet om strukturåtgärderna genomfördes. Det var inte trovärdigt. Erfarenheterna från alla andra länder där strukturförändringar har genomförts är att arbetslösheten stiger ytterligare innan strukturförändringar småningom ger effekter. Det måste bli sämre innan det kan bli bättre.

Regeringen hoppas att det nuvarande stimulanspaketet ska vända hushållens framtidstro till det bättre, samtidigt som banksaneringen ska förbättra kreditförsörjningen och penningpolitiken är inställd på stimulans. Det finns dock stor risk för att konjunkturen faller tillbaka igen mot slutet av det här året, medan näringslivet genomgår en rationalisering med ökad arbetslöshet som effekt.

UNDER TIDEN STÅR det politiska systemet vid sidan och tittar på. I möjligaste mån försöker man hindra näringslivet från att minska personalen och rationalisera. På det sättet konserveras strukturerna eftersom det ligger i många politikernas intresse att skydda medborgarna från kortsiktiga smärtor. I Japans fall har problemhanteringen istället dragit ut på tiden och ingreppen förmodligen blivit sjufalt värre än om de strukturella problemen hade hanterats från början.

Det är ont om modiga politiker också i Japan.

Cecilia Skingsley (cecilia.skingsley@se.abnamro.com) är chefekonom på ABN AMRO bank och var tidigare journalist på Dagens Industri.